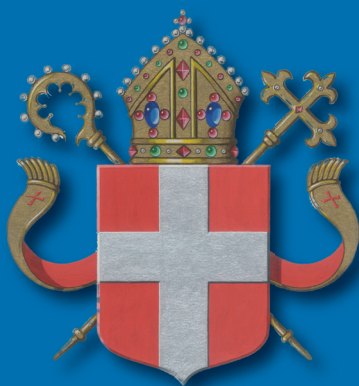

Pastoraal jaarverslag

van het

Aartsbisdom Utrecht

2013

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
1. Personeel en pastorale organisatie	4
2. Caritas en diaconie	6
3. Missiesecretariaat	8
4. Liturgie	9
5. Jeugd en jongeren	10
6. Catechese	11
7. Roepingenraad	12
8. Ariënsinstituut	14
9. Priesteropleiding	14
10. Diakenopleiding	15
11. Permanent diaconaat	16
12. Toeleiding pastoraal werk(st)ers	16
13. Mentoraat en voortgezette vorming	17
14. Bedevaarten	17
15. Kerkelijke rechtbank Aartsbisdom Utrecht neemt taken kerkelijke rechtbanken 's-Hertogenbosch en Rotterdam over	21
16. Samenstelling Priesterraad 2013-2017	21
17. Memorabele gebeurtenissen	22
Tenslotte	35

Voorwoord

Voor u ligt het pastoraal jaarverslag van het Aartsbisdom Utrecht 2013, dat de bisdomstaf van het Aartsbisdom Utrecht u bij dezen aanbiedt. Zonder de pretentie te hebben ook maar bij benadering een volledig beeld te schetsen van de ontwikkelingen en gebeurtenissen in ons Aartsbisdom Utrecht in al zijn geledingen, biedt dit jaarverslag wel een goede indruk van de wijze waarop zeer velen in verschillende ambten, diensten en verantwoordelijkheden door en vanuit het geloof van ons doopsel in het afgelopen jaar vóór en zeker ook achter de schermen een bijdrage hebben geleverd aan de voortgang, in de veranderende kerkelijke en maatschappelijke omstandigheden, van het geloofsleven in de Kerk van Utrecht op de terreinen liturgie en diaconie, catechese en kerkopbouw.

Het aartsbisdom paleis aan Maliebaan 40

1. Personeel en pastorale organisatie

In 2013 is een ingrijpend veranderingsproces in de organisatie van het parochiepastoraat op gang gekomen. Niet alleen als reactie op het ontstane tekort aan pastoors, maar ook als een aanzet tot vernieuwing van de pastorale organisatie. Met de benoeming van een pastoor voor meerdere parochies is een eerste stap gezet in de opbouw van nieuwe pastorale regio's. In het verlengde van deze benoeming is tevens het proces op gang gekomen om de leden van de pastorale teams die behoren tot parochies die deel uitmaken van een pastorale regio, samen te voegen tot een nieuw pastoraal team dat gezamenlijk onder leiding van de pastoor de pastorale verantwoordelijkheid voor twee of soms drie parochies gaat dragen. De besturen van deze parochies zijn met elkaar in overleg over de wijze waarop zij dit proces bestuurlijk kunnen ondersteunen en faciliteren. Met deze nieuwe veranderingen in de pastorale organisatie komen diverse pastoors, andere leden van pastorale teams alsook parochiebesturen voor nieuwe opgaven te staan.

Veelgebruikte cursuslocatie: Huize Elisabeth van de Franciscanessen van Denekamp

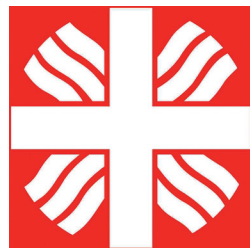
Gedurende de eerste helft van dit kalenderjaar zijn de leden van de desbetreffende pastorale teams en de vicevoorzitters van de desbetreffende parochiebesturen geïnformeerd over de achtergronden van dit ingrijpende veranderingsproces. Aangegeven is dat dit proces pas zal starten wanneer de situatie ter plekke vraagt om de benoeming van een pastoor voor meerdere parochies. Zowel de bisschoppelijk vicarissen als het hoofd personeelsdienst en pastorale organisatie ondersteunen en begeleiden dit proces ter plekke. Verder zijn de pastoors van deze nieuwe regio's twee keer bij elkaar geweest om hun eerste ervaringen uit te wisselen met de aartsbisschop en andere leden van de bisdomstaf.

De toerusting van priesters, permanent diakens en pastoraal werk(st)ers heeft ook gedurende dit kalenderjaar de nodige aandacht gekregen. In februari en november zijn de pastoors bij elkaar geweest; in februari voor een eendaagse pastoorscursus over preken en in november voor een tweedaagse pastoorscursus over leidinggeven. Casus uit de pastorale praktijk vormden de basis voor deze tweedaagse over leidinggeven aan pastorale teams en aan parochiebesturen. In januari en maart zijn respectievelijk de pastoraal werk(st)ers en de priesters bijeen geweest voor hun afzonderlijke tweejaarlijkse retraite. Het zijn beide keren inspirerende dagen geweest. In maart zijn de permanent diakens in twee groepen een dag bij elkaar geweest voor een training over 'grensoverschrijdend gedrag en handelen' onder leiding van de trainingsgroep Wilde Kastanje.

Verder blijven individuele leden van pastorale teams met enige regelmaat gebruik maken van het aanbod van de Faculteit Katholieke Theologie van de Universiteit van Tilburg (FKT) en LUCE om een eenjarige toerustingscursus te volgen op het terrein van liturgie, catechese, diaconie of gemeenschapsofbouw of studiedagen gericht op specifieke doelgroepen als jongeren en ouderen. Ook wordt deelgenomen aan programma's voor geestelijke begeleiding.

2. Caritas en diaconie

In 2013 is de inzet van de diocesane diaconale werkers gebaseerd op drie pijlers: relatiebeheer, projecten en communicatie.

Op het gebied van het relatiebeheer is in 2013 met alle PCI-en en profielhouders diaconie contact geweest. De meeste PCI-besturen hebben inmiddels goed leren werken met de nieuwe (gefuseerde) situatie. Er komt meer aandacht voor de vraag hoe de PCI-en hun geld optimaal kunnen besteden voor caritatieve en diaconale doeleinden. Zorgelijk is ook hier de vergrijzing van de PCI-besturen en de moeilijkheden die men op diverse plaatsen ondervindt om nieuwe vrijwilligers te werven. De diocesane diaconale werkers verzorgden diverse trainingen en bijeenkomsten, onder meer ten behoeve van armoedesignalering. Met de profielhouders diaconie was zowel individueel contact als via de regionale en diocesane profielberaden. Tijdens de diocesane profielhoudersdag op 13 juni is de koppeling tussen de katholieke sociale leer en de diaconale praktijk van alledag gethematiseerd. In de regionale profielberaden werd veelal gewerkt met een vast stramien van een actueel thema en praktijkuitwisseling van lokale zaken.

Op het gebied van de projecten is verder gewerkt aan het werkveld jongeren en diaconie, waarbij in 2013 DiaconAction voor het laatst op een vast tijdstip, namelijk in het derde weekend van november, plaatsvond. In de komende jaren zal DiaconAction ook op andere data kunnen plaatsvinden. Daarnaast zijn er 6 nieuwe Schuldhulpmaatjesprojecten opgezet met een grote actieve betrokkenheid van de diocesane diaconale werkers. In het aartsbisdom bedraagt het aantal Schuldhulpmaatjesprojecten nu 22. De Ariëns Prijs voor Diaconie is op 5 oktober uitgereikt en daaromheen is door de werkers een inhoudelijk informatieve en inspirerende dag opgezet. Voor het project 'Eucharistie en Diaconie' zijn *good practices* verzameld die op de website van de Diocesane Kerkelijke Caritasinstelling (DKCI) zullen worden geplaatst.

De opkomst van diaconale gemeenschappen en vernieuwing van het bezoek- en contactwerk zijn ook belangrijke thema's in zowel 2013 als 2014.

Op het gebied van de communicatie is in 2013 een nieuwe en aansprekende website voor de DKCI gelanceerd (www.dkci-utrecht.nl). Daarnaast is de frequentie van de nieuwsbrief in een vast stramien gegoten, evenals de opmaak.

Minder zichtbaar, maar niet minder belangrijk, is dat er is gewerkt aan verdere professionalisering van profielhouders diaconie, bestuursleden van PCI-en en vrijwilligers en aan de stroomlijning van de diverse werkprocessen. In 2014 komt de professionaliseringsslag met name tot uiting in het Leerhuis voor Caritas en Diaconie, waarmee de diocesane diaconale werkers veel gericht aan overdracht van kennis, vaardigheden en informatie kunnen werken en er ook ruimte is voor leren van en met elkaar.

3. Missiesecretariaat

De missiesecretaris van het aartsbisdom is actief geweest op de taken die behoren bij haar reguliere werkveld. Voor het aartsbisdom zijn de volgende werkzaamheden verricht: Er zijn vanuit het aartsbisdom wereldwijd aanvragen gehonoreerd met een bijdrage uit het daartoe bestemde fonds. Dit betreft 5 projecten en 10 kleinere initiatieven die alle getoetst zijn op integriteit en gezamenlijk gedragen verantwoordelijkheid voor het project. MOV-groepen en particuliere initiatieven vinden elkaar steeds beter als het gaat om het vormgeven aan de missionaire opdracht om op diaconaal terrein wereldwijd Kerk te zijn. De Bisschoppelijke Adventsactie en de Bisschoppelijke Vastenactie versterken deze beweging. Het coördineren, stimuleren en ondersteunen van de diverse missiecampagnes door het jaar heen vraagt om een continue aandacht, waarbij de vraag naar de toekomst van missie wereldwijd steeds actueler wordt. De uitdagingen die door het mondiale samenleven duidelijk worden, krijgen via de campagnes een gezicht: in Honduras de vluchtelingenproblematiek via de Bisschoppelijke Vastenactie; het belang van gezondheid, onderwijs, landbouw via de Bisschoppelijke Adventsactie; de betekenis van de kleine christelijke gemeenschappen in Tanzania, de jonge mensen die zich laten uitzenden, door Mensen met een Missie. De campagnes tonen de diversiteit van verantwoordelijkheden aan, waaraan gelovigen vanuit de opdracht van het Evangelie kunnen en mogen werken binnen een wereldwijde Kerk. Het gaat erom een diaconale

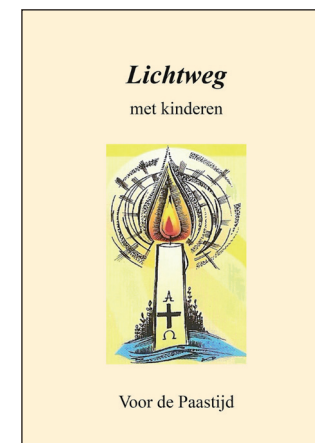
Honduras: zr. Valdete

betrokkenheid te tonen bij mondiaal samen-leven. De missiesecretaris is vanuit het aartsbisdom betrokken bij de voorbereiding en evaluatie van genoemde campagnes en werkt met collega's aan de verdere invulling van de toekomst van missie wereldwijd als eigentijdse missionaire opdracht. Het jaar 2013 toont een positieve ontwikkeling als het gaat om de aandacht voor missie binnen het R.-K. basisonderwijs. De website missio-kids van MISSIO (www.missiokids.nl) en de investering van de Bisschoppelijke Vastenactie, gericht op het basisonderwijs, geven ook in ons aartsbisdom een extra impuls. Via de diaconale nieuwsbrief, de websites van het aartsbisdom en de DKCI en *Op Tocht* wordt regelmatig aandacht besteed aan het werk van het missiesecretariaat. Het contact met de (oud-)missionarissen (priesters, diakens en pastoraal werk(st)ers) draagt bij aan hun verbondenheid met het aartsbisdom.

4. Liturgie

In 2013 is er in ons aartsbisdom wederom veel aandacht gegeven aan de viering van de liturgie, dankzij de inzet van velen. Naast de vormselvieringen zijn de aartsbisschop, de hulpbisschoppen en de bisschoppelijk vicarissen veelvuldig naar de parochies gegaan voor de viering van de Eucharistie of andere liturgische momenten, waaronder vespervieringen en loven, met doorgaans aansluitend ontmoetingen met de aanwezigen.

Nieuw was in 2013 het verschijnen van de *Lichtweg met kinderen*. Hoewel het geen liturgieviering betreft, maar een zogeheten 'vroomheidsoefening', is deze ontwikkeld door drie priesters en een pastoraal werkster van ons aartsbisdom die met elkaar een 'denktank liturgie' vormen. De *Lichtweg met kinderen* overweegt in 14 staties de verrijzenis en de hemelvaart

van onze Heer, evenals Pinksteren. Er is een fraai boekje van gemaakt, dat de aartsbisshop heeft gepresenteerd aan ons aartsbisdom tijdens de Chrismamis te Apeldoorn op 27 maart. Alle vertegenwoordigers van de parochies hebben exemplaren meegekregen. Ook is de *Lichtweg met kinderen* digitaal aan de parochies toegestuurd. Het initiatief van het Aartsbisdom Utrecht tot het maken van de *Lichtweg met kinderen* is enthousiast ontvangen in andere Nederlandse bisdommen; deze hebben bijna allemaal exemplaren afgenomen en verspreid in hun parochies.

Op Allerzielen heeft kardinaal Eijk voor het eerst de Eucharistie gevierd in de kapel van de R.-K. Begraafplaats Sint Barbara te Utrecht. Samen met nabestaanden en anderen bad hij voor onze overledenen en nadien heeft hij de graven gezegend van de overleden bisschoppen van Utrecht, alsmede van de priesters en religieuzen die rond de kerkhofkapel begraven liggen. Na afloop was er een ontmoeting met degenen die de Eucharistie hadden meegevierd.

Het graf van kardinaal Alfrink

5. Jeugd en Jongeren

Naast het reguliere programma van bijeenkomsten, kinder- en tienerkampen werd deelgenomen aan de Wereldjongerendagen in Rio de Janeiro. Deze reis werd uitgevoerd in samenwerking met het bisdom Haarlem-Amsterdam en VNB. Een belangrijke bijdrage aan het succes van deze dagen werd geleverd door de leden van de Gemeenschap Shalom die sinds januari 2013 woonachtig zijn in Renkum. Zij hebben voor een geweldig voorprogramma gezorgd in hun thuisstad Fortaleza in Brazilië waar o.a. werd deelgenomen aan het 'Hallelujahfestival'. Met

Het volgestroomde strand van Copacabana voor de WJD-slotviering
(foto: Ramon Mangold/Jong Katholiek)

name het bezoek aan het Padre Pio Opvangcentrum voor jonge verslaafden maakte een grote indruk op de groep van ongeveer 100 deelnemers. Verheugend is het blijvende onderlinge contact tussen jongeren uit de beide bisdommen en de verschillende lokale initiatieven die uit deze dagen zijn voortgekomen. Een nieuwe activiteit op het programma was het Kloosterweekend dat in het najaar werd gehouden in Priorij Emmaus in Maarssen.

6. Catechese

In het kader van het 'Jaar van Geloof' stond het cursusaanbod van de pastorale school in het teken van de zeven sacramenten. Het aanbod was gericht op de vrijwilligers die in de parochies werkzaam zijn in de catechetische voorbereiding op het ontvangen van de sacramenten. Voorbereidingen werden getroffen om een eigen diocesane opleiding voor onbezoldigde catecheten te starten die, na voordracht door de eigen pastoor, een zending van de aartsbisshop kunnen ontvangen. Vicaris Pauw werd benoemd tot bisschoppelijk gedelegeerde voor de diocesane

catechetenopleiding. Het is de bedoeling dat deze cursus, die in het Ariënsinstituut zal worden gegeven, in september 2014 zal starten. In juni werd, tijdens een studiemiddag, aan kardinaal Eijk het eerste exemplaar aangeboden van de tweede reeks van het catecheseproject 'Licht op ons pad'. Dit project van het bisdom Roermond, ontwikkeld samen met Uitgeverij Adveniat en met ondersteuning van het Officium Catecheticum, omvat materiaal

voor kinderen en jongeren van 4 jaar tot 16+. Aan het eind van het jaar werd afscheid genomen van de zittende leden van de Diocesane Werkgroep Catechume-naat, die zich allen gedurende vele jaren hebben ingezet om zinvolle ontmoetingen te organiseren van de zogenaamde 'nieuwe katholieken' in ons aartsbisdom en om ondersteuning te bieden aan hun begeleiders. Er worden nieuwe leden aangezocht om activiteiten op dit gebied te continueren.

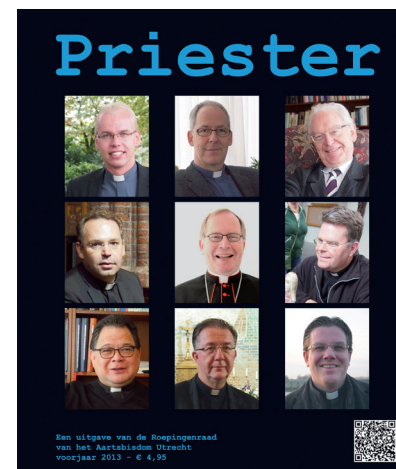
7. Roepingenraad

Bij het aantreden van de nieuwe Roepingenraad in februari 2009 kreeg deze van de aartsbisschop een duidelijke opdracht mee: aandacht vragen voor de roeping tot het gewijde ambt en het religieuze leven. Dat is een uitdagende opgave. De Roepingenraad heeft daarom ook in 2013 gezocht naar eigentijdse manieren om een leven in dienst aan het Evangelie onder de aandacht te brengen. In de week voor Roepingenzondag werd het blad *Priester* gepubliceerd, een glossy magazine met 9 uitgebreide en diepgaande interviews met verschillende priesters van ons aartsbisdom. Deze glossy heeft opmerkelijk veel media-aandacht opgeleverd.

Daarnaast blijft het gebed om roepingen van het grootste belang. In 2013 groeide de diocesane gebedskring om roepingen tot bijna 800 leden. Al deze mensen hebben toegezegd in hun gemeenschappelijk of persoonlijk gebed te willen bidden om nieuwe roepingen. Om dit gebed te ondersteunen werd, in samenwerking met de overige Nederlandse bisdommen en de Konferentie Nederlandse Religieuzen, een boekje uitgebracht met twaalf gebeden om roepingen, geschreven door verschillende mensen die werkzaam zijn in het pastoraat van het Aartsbisdom Utrecht. De ervaring leert dat dit boekje dikwijls wordt gebruikt bij de opening van vergaderingen in de parochie, bij de voorbede of bij het persoonlijk gebed. Ook zien we steeds vaker dat de gebeden worden gepubliceerd op de website van de parochie of in het parochieblad.

Roepingen tot het permanent diaconaat

De vijf diakens die als 'ambassadeur voor het permanent diaconaat' zijn aangesteld, hebben bijgedragen aan een speciaal magazine dat het leven en het ambt van de permanent diaken belicht. Dit magazine is bedoeld om te worden uitgereikt aan mannen die geïnteresseerd zijn in het dienstwerk van de permanent diaken en zich afvragen of zij wellicht roeping hebben tot het permanent diaconaat. De ambassadeurs hebben inmiddels contact gezocht met verschillende parochies om daar het permanent diaconaat onder de aandacht te brengen.

8. Ariënsinstituut

Ook in 2013 werd het Ariënsinstituut veelvuldig gebruikt door de FKT en de Fontys Hogeschool voor Theologie en Levensbeschouwing (FHTL) voor colleges, symposia en studiedagen. Zeker sinds beide onderwijsinstellingen zijn verhuisd naar de binnenstad van Utrecht is de samenwerking geïntensiveerd. De verhuizing van de Uithof (de campus van de Universiteit Utrecht) naar de voormalige pastorie van de kathedraal (het St. Bonifatiushuis) en een dichtbij gelegen collegezalencentrum aan de Nieuwe Gracht vond plaats in het voorjaar van 2013. Op de gedachtenis van de H. Bonifatius, 5 juni, heeft kardinaal Eijk na een plechtige Eucharistieviering in de kathedraal het nieuwe onderkomen van

de FKT en de FHTL ingezegend. Verder werden er in het Ariënsinstituut opnieuw groepen ontvangen die in het kader van hun voorbereiding op het sacrament van het heilig Vormsel de bisschopsstad bezochten en op het Ariënsinstituut kennis maakten met hun vormheer.

9. Priesteropleiding

Na de zomervakantie mochten we vier nieuwe priesterstudenten begroeten. Daarmee telde het Aartsbisdom Utrecht aan het begin van het studiejaar 2013-2014 in totaal elf priesterkandidaten.

De samenwerking met de Tiltenberg, het seminarie van het bisdom Haarlem-Amsterdam in Vogelenzang, en de Priester- en Diakenopleiding Bovendonk in het Brabantse Hoeven, werd in 2013 gecontinueerd. Er bestaan goede contacten tussen de rectoren van de verschillende opleidingen.

Om de ingroei in het eigen bisdom te bevorderen, werden er door het Ariënsinstituut bijeenkomsten voor de Utrechtse priesterstudenten georganiseerd. Zo waren zij in de zomervakantie met de rector van het Ariënsinstituut een week in Salland om zo een deel van ons aartsbisdom (beter) te leren kennen. Ook zijn onze priesterstudenten meestal aanwezig bij diocesane vieringen en activiteiten.

10. Diakenopleiding

Eén kandidaat voor het permanent diaconaat – drs. ir. M.J.A. Bouwman – heeft zijn studie in 2013 afgerond en is op 16 november samen met prof. dr. J.J. Baneke – als transeunt diaken – in de St. Catharinakathedraal gewijd door kardinaal Eijk. Twee nieuwe kandidaten zijn in september 2013 gestart met de opleiding en vorming tot permanent diaken. Het totaal van de permanent diakens van het aartsbisdom in opleiding staat na de wijding van diaken Bouwman op drie.

11. Permanent diaconaat

In 2013 is de bisschoppelijk gedelegeerde voor het permanent diaconaat, diaken G.F.M. Hoes, verder gegaan met het voeren van welzijns gesprekken met de 84 permanent diakens van het aartsbisdom. De contacten met de bisdomstaf, de rector van het Ariënsinstituut, de rector, de studieprefect en de spiritueel van het Bonifatiusinstituut van het Bisdom Haarlem-Amsterdam, waar onze permanent diakens worden opgeleid, zijn voortgezet. De diakenkringen in de vicariaten zijn regelmatig bezocht. De Diocesane Raad voor het Permanent Diaconaat (DRPD) is in het voorjaar en in het najaar van 2013 bijeen gekomen. In de DRPD hebben de vertegenwoordigers van de diakenkringen de gelegenheid om elkaar en de bisdomstaf te informeren over de ontwikkeling in de kringen. Tevens worden zij geïnformeerd over de ontwikkelingen in het aartsbisdom.

12. Toeleiding pastoraal werk(st)ers

Kardinaal Eijk heeft in 2013 besloten tot de afbouw van de toeleiding van pastoraal werk(st)ers die opteren voor een zending en benoeming in het parochiepastoraat in het Aartsbisdom Utrecht. De theologiestudenten die nu nog de toeleiding volgen, worden uiteraard in de gelegenheid gesteld om het toeleidingstraject af te ronden. Er worden echter geen nieuwe kandidaten meer aangenomen, tenzij voor het categoriaal pastoraat. Reden voor het besluit zijn diverse “structurele en onomkeerbare ontwikkelingen in het Aartsbisdom Utrecht,” zo schrijft kardinaal Eijk in een brief. De aanmelding voor het toeleidingsprogramma nam de afgelopen jaren gestaag af en de groep werd steeds kleiner. Bovendien werd duidelijk dat het, mede door de verslechterende financiële situatie van veel parochies, steeds moeilijker zou worden om beginnende pastoraal werk(st)ers te benoemen. Hierbij moet worden aangetekend dat in de meeste andere Nederlandse bisdommen de toeleiding van pastoraal werk(st)ers in het parochiepastoraat eveneens en om dezelfde redenen wordt afgebouwd of reeds is afgebouwd.

13. Mentoraat en voortgezette vorming

Elke werker in het parochiepastoraat wordt geacht een scholingsprogramma te volgen gedurende de eerste vijf jaren van zijn / haar pastorale werkzaamheid. Het eerste jaar bestaat uit mentoraat, waarbij een ervaren collega over de schouders van de pasbenoemde meekijkt. De volgende vier jaar kennen een programma van ontmoeting en verdieping. In 2013 verzorgde kardinaal Eijk een dag over de principes van de katholieke medische ethiek, met name over het pastoraat rond het levenseinde, en werd er een dag georganiseerd over de Theologie van het Lichaam. In de Advent hield mgr. Woorts een bijeenkomst over ‘Advent en Kerstmis in de kunst’.

14. Bedevaarten

Veel leden van pastorale teams en vrijwilligers in onze parochies zetten zich in voor bedevaarten. Daartoe kwamen velen bijeen op 23 februari tijdens de startdag van VNB in ‘De

Springprocessie Echternach

Flint' te Amersfoort. Mgr. Woorts was de hoofdcelebrant van de Eucharistie ter opening van deze landelijke dag.

Kardinaal Eijk, de hulpbisschoppen en vicarissen hebben in 2013 diverse bedevaarten begeleid binnen en buiten ons aartsbisdom, onder meer naar Lourdes, Banneux, Kevelaer en Renkum.

Springprocessie Echternach

Een kleine zestig pelgrims uit het Aartsbisdom Utrecht sloten zich op 21 mei aan bij de ongeveer 9000 deelnemers aan de jaarlijkse Springprocessie in Echternach. Het Utrechtse gezelschap was een dag eerder vertrokken vanuit een aantal locaties in het aartsbisdom. 's Middags was er een viering in de Onze Lieve Vrouw kathedraal in Luxemburg stad, waar een beeld staat van Maria, Troosteres der Bedroefden. 's Avonds woonden de pelgrims het Lof bij in de basiliek van Echternach.

Elfde Willibrordprocessie: 'geloofsgetuigenis en blijheid'

De bedevaart naar Echternach kreeg een vervolg door de 'Willibrordprocessie' door de binnenstad van Utrecht op 8 september. De elfde editie van de jaarlijkse Willibrordprocessie in de Utrechtse binnenstad trok traditiegetrouw vanaf het Janskerkhof (waar het beeld staat van Sint Willibrord te paard) naar de St. Catharinakathedraal. De gelovigen vergezelden de schrijn met de relieken van Sint Willibrord en ook het Evangelarium werd tijdens de processie meegedragen. Voorafgaand was er een gebedsviering in de St. Willibrorduskerk, geleid door kardinaal Eijk. Naast kardinaal Eijk liepen ook de hulpbisschoppen Hoo-

Groepsfoto bisdombedevaart Rome op de trap van de Kerk van de Friezen

genboom en Woorts, de vicarissen Cornelissen en Pauw, plebaan Van der Vegt en enkele andere leden van het kapittel, een tiental priesters, religieuzen, diakens en pastoraal werkers en vele acolieten in de processie van gelovigen mee.

Bisdombedevaart naar Rome

Het Aartsbisdom Utrecht maakte van 20 september tot en met 25 september een zesdaagse bedevaart naar Rome. Kardinaal Eijk wilde graag in dit 'Jaar van het Geloof' op bedevaart naar Rome met mensen uit het aartsbisdom. Bijna honderd pelgrims in de leeftijd van 35 tot 65 jaar hebben zeer inspirerende en zegenrijke dagen beleefd samen met kardinaal Eijk, mgr. Woorts en drie priesters van ons aartsbisdom die deze pelgrimage naar 'de Eeuwige Stad' hebben begeleid. Naast een dagelijkse Eucharistieviering in steeds een andere kerk – waaronder bij de graven van de HH. Petrus en Paulus – stonden ook bezoeken aan de Vaticaanse musea, de catacombe van Priscilla en enkele andere bezienswaardigheden op het programma, alsook het bijwonen van de wekelijkse audiëntie van paus Franciscus.

Bisdombedevaart: Eucharistieviering in de St. Paulus buiten de Muren

15. Kerkelijke rechtbank Aartsbisdom Utrecht neemt taken kerkelijke rechtbanken bisdommen 's-Hertogenbosch en Rotterdam over

Op 1 september 2013 droegen de kerkelijke rechtbanken ('officialaten') van het bisdom 's-Hertogenbosch en het bisdom Rotterdam hun bevoegdheden over aan de kerkelijke rechtbank van het Aartsbisdom Utrecht. Personen in de bisdommen 's-Hertogenbosch en Rotterdam die de geldigheid van hun huwelijk willen laten beoordelen, kunnen vanaf genoemde datum terecht bij de kerkelijke rechtbank van het aartsbisdom. Het officialaat van het aartsbisdom was al rechtbank voor de bisdommen Groningen (sinds 1956) en Breda (sinds 2012). Al sinds enkele jaren is het aantal procedures tot ongeldigverklaring en ontbinding van huwelijken zodanig dalende, dat de bisschoppen van de genoemde bisdommen tot de conclusie zijn gekomen dat het wenselijk is om tot deze vorm van samenwerking te komen.

16. Samenstelling Priesterraad 2013-2017

De samenstelling van de in 2013 nieuw gekozen Priesterraad van het Aartsbisdom Utrecht voor de zittingsperiode 2013-2017 is als volgt:

Membra nata

Willem Jacobus kardinaal Eijk, voorzitter
mgr. mr. drs. Th.C.M. Hoogenboom
drs. P. Kuipers
mgr. drs. H.W. Woorts

Gekozen leden

drs. P.B. Ambting
R.G.W. Cornelissen
drs. P.F. Daggenvoorde
drs. H.W.M. ten Have
J.F. Kortstee
A.B.M. Lurvink

drs. J.G.M. Pauw
drs. G.J.B. Zweers

Benoemde leden

p. John Mary Jesus Ashfield C.S.J.
J.F.M. Boogers
H.J.M. Zemann

17. Memorabele gebeurtenissen

Kerk en Jodendom

Kardinaal Eijk bezocht op 17 januari de Nederlands Israëlitische Gemeente te Amersfoort (Drieringensteeg). Deze joodse gemeente (110 leden) is één van de oudste in Nederland. Het bezoek vond plaats in het kader van de 'Dag van het Jodendom' die de R.-K. Kerk op genoemde datum viert. De Utrechtse aartsbisschop werd vergezeld door de leden van de Diocesane

Rabbi Evers geeft uitleg bij de Esterrol

Werkgroep Kerk en Jodendom, onder voorzitterschap van mgr. Woorts. Behalve een ontmoeting met leden van deze joodse gemeente kreeg het gezelschap ook een rondleiding door de sjoel (synagoge) van rabbijn S. Evers, die uitleg gaf over de dienst op sabbat. Rabbijn J. Boosman, voorzitter van de Joodse Gemeente Amersfoort, had kort daarvoor de gasten welkom geheten. Mevrouw Mayer, auteur van *Verhalen uit Joods Amersfoort*, vertelde over de geschiedenis van de Amersfoortse Joden.

Leden Shalom gearriveerd in Renkum

Kardinaal Eijk was op 22 januari in Renkum (behorende tot de Zalige Titus-Brandsmaparochie) om de leden van de religieuze Gemeenschap Shalom te verwelkomen. Zij waren enkele dagen eerder vanuit Brazilië in Nederland gearriveerd. Hun komst is op verzoek van kardinaal Eijk. Hij bezocht in april 2010 de beweging in Brazilië en was onder de indruk van hun werk en inzet. "De komst van nieuw religieus leven is goed voor de vitaliteit van het bisdom," aldus de kardinaal.

Ontmoetingsdag voor 'nieuwe katholieken': Op weg naar het hart van geloven

'Op weg naar het hart van geloven' was het thema van de aartsdiocesane ontmoetingsdag voor 'nieuwe katholieken' en catechumenen op zaterdag 26 januari. Deze titel is ontleend aan een brochure van de Franse bisschoppen die binnenkort in Nederlandse vertaling verschijnt. Zo'n 50 deelnemers kwamen deze dag samen op Dijnseburg (Zeist). De aanwezigen aanhoorden eerst een tweetal inleidingen van Rolanda Correia, jongerencoördinator van de Kaapverdische parochie in Rotterdam en presentatrice bij RKK, en mgr. Hoogenboom. Na de inleidingen werden de deelnemers opgesplitst in vier groepen om onder leiding van de leden van de Diocesane Werkgroep met elkaar en de inleiders in gesprek te gaan.

Jaarlijkse ontmoetingsdag religieuzen

Zo'n dertig religieuzen kwamen op 2 februari bijeen op Dijnseburg (Zeist) voor de jaarlijkse ontmoetingsdag voor religieuzen in het Aartsbisdom Utrecht. Deze dag is internationaal gekoppeld aan het Feest van de Opdracht van de Heer (Maria Lichtmis) op 2

februari. Na het welkomstwoord door kardinaal Eijk begon de dag met een pontificale Eucharistieviering, voorafgegaan door een lichtprocessie.

Diocesane fase zaligverklaringsproces Dorothea Visser afgerond

In het bisschopshuis aan de Maliebaan vond op 27 februari de officiële zitting plaats ter afsluiting van de diocesane fase van het zaligverklaringsproces van de Dienares Gods Dorothea

Visser. Tijdens deze sluitingssessie werden onder meer de documenten van het onderzoek naar het leven en de deugden van de Dienares Gods Dorothea Visser gecontroleerd en de dossiers verzegeld. Mgr. dr. S. van Calster, de 'delegatus episcopalis' van de kerkelijke rechtbank ten behoeve van dit zaligverklaringsproces, leidde de zitting in goede banen. Omdat kardinaal Eijk die dag voor het conclaaf naar Rome vertrok, had hij hulpbisschop mgr. Hoogenboom aangewezen als zijn gedelegeerde. Daarnaast waren onder meer aanwezig pastoor drs. M.F.M.G. Schyns (promotor iustitiae) en dr. A.C.J. Habets (notarius), evenals de vice-postulator van het zaligverklaringsproces, dr. W. Hilgeman. Laatstgenoemde is een Nederlandse kerkjurist die in Rome ambtelijk betrokken is bij diverse zalig- en heiligverklaringsprocessen. Dr. Hilgeman is op voordracht van kardinaal Eijk en met goedkeuring van de

Heilige Stoel inmiddels benoemd tot postulator in de apostolische fase van de zaligverklaringprocessen van de Dienares Gods Dorothea Visser en de Dienaar Gods Alphons Ariëns.

Dankviering in Catharinakathedraal voor paus Benedictus XVI

In de St. Catharinakathedraal te Utrecht was op 28 februari een dankviering bij gelegenheid van het terugtreden van paus Benedictus XVI. Hoofdcelebrant was hulpbisschop mgr. Hoogenboom. Kardinaal Eijk was op dat moment in Rome, waar hij met de andere kardinalen afscheid nam van paus Benedictus XVI.

Kostersdag

Na eerdere edities organiseerde het Aartsbisdom Utrecht op 2 maart opnieuw een aartsdiocesane kostersdag. Het thema van deze kostersdag was 'De viering van het Paastriduum (enkele aspecten van de liturgie van het lijden, sterven en de verrijzenis van de Heer)'. Net als

de vorige keer werd de dag gehouden op drie locaties in de verschillende vicariaten, dit keer in Baarn, Borne en Huissen. In totaal namen aan deze kostersdag ongeveer 350 kosters deel. Na de Eucharistieviering waren er drie workshoprondes. De bisschoppelijk vicarissen hielden een inleiding over de liturgie van het Paastriduum en er was ruimte voor ontmoeting en het bekijken van de gastkerken en sacristieën.

Conclaaf en pauskeuze

Nadat paus Benedictus XVI op 11 februari zijn aftreden bekend had gemaakt, begon op dinsdag 12 maart het conclaaf waarin de

opvolger van paus Benedictus XVI werd gekozen. Kardinaal Eijk, aartsbisschop van Utrecht, was één van de kardinaal-kiezers die aan het conclaaf deelnamen. De tien dagen ervoor bereidden de kardinalen zich in Rome intensief voor op het conclaaf. Na vijf stemrondes (verdeeld over twee dagen) werd op 13 maart de Argentijn Jorge Mario kardinaal Bergoglio S.J. gekozen als opvolger van paus Benedictus XVI. Hij koos de naam Franciscus. De Nederlandse bisschoppen lieten in een reactie weten "de korte duur van dit conclaaf te beschouwen als een teken van eensgezindheid binnen het College van Kardinalen. Ze bidden dat de Heilige Geest deze paus blijvend zal inspireren in zijn werk voor de Kerk en haar dienst aan de wereld. De bisschoppen roepen alle gelovigen op om voor paus Franciscus te bidden, met name in de Eucharistievieringen."

Chrismamis in de Onze Lieve Vrouwe Tenhemelopnemingkerk te Apeldoorn

In de Onze Lieve Vrouwe Tenhemelopnemingkerk te Apeldoorn werd op 27 maart de jaarlijkse Chrismamis gevierd. Vertegenwoordigers van de geloofsgemeenschappen in het Aartsbisdom Utrecht kregen na afloop een setje van de drie HH. Oliën mee. Deze waren door kardinaal Eijk even daarvoor gewijd. De parochianen waren zelf ook niet met lege handen gekomen: ze brachten voedsel mee voor de Voedselbank van Apeldoorn, ten behoeve van de voedselpakketten die voor Pasen samengesteld worden. Deze werden voorzien van een Paasgroet aangeboden aan mensen met financiële problemen. Tijdens de Heilige Mis vernieuwden de vele aanwezige

priesters hun wijdingsbeloften ten overstaan van de aartsbisschop. Een nieuw element was een persoonlijk getuigenis, gegeven door het echtpaar Zweitse en Bea Klein. Zij waren op Pasen 2012 als volwassenen in de Rooms-Katholieke Kerk opgenomen en getuigden onder meer over wat God in hun leven betekent.

Gebedsdagen om roepingen in drie vicariaten

De Roepingenraad van het Aartsbisdom Utrecht organiseerde op zaterdag

20 april, in Baarn, Renkum en Hengelo een gebedsdag om roepingen. Deze dag (in elk vicariaat één) werd gehouden in het kader van Roepingenzondag, die de Kerk daags daarop vierde. De dag trokken in elke locatie tussen de 50 en 100 mensen. Na een Eucharistieviering was er een introductie over het

werk van de Roepingenraad, waarbij ook het belang van de gebedskring werd onderstreept. Vervolgens gaf een priesterstudent een getuigenis van zijn roeping, waarna een diaken van het aartsbisdom vertelde over zijn roeping en het werk als diaken. De dag werd afgesloten met het Rozenkransgebed en een H. Lof.

Bezoek Russisch-Orthodoxe aartsbisschop

Op 13 mei ontving kardinaal Eijk samen met mgr. Woorts de Russisch-Orthodoxe aartsbisschop Simon Ishoenin in het bisschopshuis aan de Maliebaan. Aartsbisschop Ishoenin is sinds 1987 aartsbisschop van het Russisch-Orthodoxe Aartsbisdom van Brussel en België. Als zodanig is hij de bisschop voor de Russisch-Orthodoxe gelovigen in België en Nederland. Na een gebed in de huiskapel vond een broederlijke ontmoeting plaats, waarin de gezamenlijke vreugden en zorgen gedeeld werden.

Ontmoeting r.-k. politici en bisdomstaf

Een aantal r.-k. politici en bestuurders uit het Aartsbisdom Utrecht kwam op 14 juni naar Utrecht voor een ontmoeting met kardinaal Eijk en de andere leden van de bisdomstaf. Na een rondleiding door het aartsbischoppelijk paleis hield prof. dr. E.M.H. Hirsch Ballin, voormalig minister van justitie en kamerlid, thans hoogleraar Nederlands en Europees constitutioneel recht aan de Universiteit van Tilburg en hoogleraar Rechten van de mens aan de Universiteit van Amsterdam, een voordracht over 'Katholiek sociaal denken en handelen'.

Tarcisiusdag

Op 22 juni vond de 'Tarcisiusdag' plaats: vanuit heel ons aartsbisdom kwamen vele kinderen en jongeren samen die in hun thuisparochie misdienaar of acoliet zijn. De dag begon met een viering van de Eucharistie in de kathedraal. Hoofdcelebrant was kardinaal Eijk. Alle misdienaars en acolieten hadden hun eigen gewaad aan en in een grote en indrukwekkende processie trokken zij vanuit de Lange Nieuwstraat de St. Catharinakathedraal binnen. Er was na de Eucharistieviering veel tijd voor onderlinge ontmoeting en een speurtocht door de Utrechtse binnenstad. De dag werd besloten in de tuin van 'de Maliebaan'.

Ariëns Prijs 2013 voor inloophuis De Herberg

In de St. Walburgiskerk in Arnhem reikte mgr. Hoogenboom op 5 oktober de driejaarlijkse Ariëns Prijs voor Diaconie uit. Er waren 28 projecten en initiatieven ingediend. Daaruit selecteerde de jury er vier, waaruit het inloophuis De Herberg te Westervoort tot winnaar werd gekozen. Dit project ontving 1.000 euro en een kunstwerk, de drie nummers twee kregen elk 500 euro en een kunstwerk. De dag werd geopend met een lezing van dr. Toine

van den Hoogen, emeritus hoogleraar Fundamentele Theologie. Inloophuis De Herberg uit Westervoort (parochie HH. Vier Evangelisten) startte in juni 2012. Het is een open, gastvrije plek waar mensen op adem kunnen komen. De andere drie projecten die in de prijzen vielen, waren de 'Maatschappelijke stage jongeren in Hengelo' (Parochie De Goede Herder), het Platform World uit Doetinchem en de Werkgroep 'Preken of praten' uit Montfoort.

'Geloof in tijden van kerksluiting'

Het Aartsbisdom Utrecht heeft op 25 oktober een pastorale brief van kardinaal Eijk verspreid, getiteld 'Geloof in tijden van kerksluiting'. De brief is gestuurd naar alle leden van de pastorale teams en de parochiebestuurders, met het verzoek er in de parochies zo breed mogelijk aandacht voor te vragen. In

zijn brief gaat de aartsbisdom uitgebreid in op het thema van kerksluiting, dat in vele parochies actueel is. “Het sluiten van het eigen kerkgebouw voelt als een amputatie, alsof het hart uit de geloofsgemeenschap wordt weggerukt,” zo schrijft hij. “Soms ervaren gelovigen de kerksluiting als een vorm van huisuitzetting, zo laten ze weten: God komt in hun dorp of wijk op straat te staan en zij zelf ook. Kerksluiting is een rouwproces.” Kardinaal Eijk benadrukt in zijn pastorale brief het belang van onderlinge solidariteit en openheid tussen geloofsgemeenschappen in deze voor iedereen moeilijke periode. “In het proces van krimp dat de Kerk in Nederland doormaakt, moeten we ons niet koste wat het kost aan gebouwen vasthouden, want daarin ligt niet onze redding. Zo’n stenen reddingsboei zou ons juist de diepte in trekken. We moeten steun zoeken bij de Heer en bij elkaar. We moeten ons geloof niet opgeven, maar doorgeven; we moeten niet ophouden, maar volhouden.”

Bisdomdag met presentatie boek over kardinaal Eijk

Het Aartsbisdom Utrecht hield op het Hoogfeest van de H. Willibrord (7 november) zijn tweejaarlijkse Bisdomdag. Willibrord is immers patroon van het aartsbisdom en van de Nederlandse Kerkprovincie. Na de pontificale Eucharistieviering in de St. Catharinakathedraal werd het programma voortgezet in de Nicolaïkerk met lezingen van Toke Elshof (universitair docent FKT) en barones Hilde Kieboom (voorzitter van de Sint Egidiusgemeenschap te Antwerpen). Ook kreeg kardinaal Eijk het eerste exemplaar aangeboden van *Weiger het werk niet*, het boek dat auteur Bert van Nieuwenhuizen over hem schreef. Tijdens de Eucharistieviering ontvingen ook twee

priesterstudenten van het aartsbisdom hun *admissio* (aanvaarding onder wijdingskandidaten): Paulus Tilma en Mark Logtenberg.

Afsluiting Jaar van het Geloof

Met een pontificale Eucharistieviering in de Utrechtse St. Catharinakathedraal werd op 24 november in het Aartsbisdom Utrecht het Jaar van het Geloof afgesloten. Van 11 oktober 2012 (de vijftigste verjaardag van het begin van het Tweede Vaticaans Concilie) t/m 24 november 2013 (Hoogfeest van Christus, Koning van het Heelal) werd het Jaar van het Geloof gevierd, dat ook in het teken stond van de twintigste verjaardag van de Catechismus van de Katholieke Kerk. Paus Benedictus XVI wilde met het Jaar van het Geloof een nieuwe impuls geven aan de missie van de Kerk. Hij publiceerde in de aanloop naar het Jaar van het Geloof het Motu proprio *Porta fidei*. Kardinaal Eijk stond in zijn preek stil bij deze tekst.

Ad Limina bezoek van de Nederlandse bisschoppen

De Nederlandse bisschoppen – onder wie kardinaal Eijk en de hulpbisschoppen Hoogenboom en Woorts – waren in de eerste week van december 2013 in Rome voor hun Ad Limina bezoek.

Op zondag 1 december kwam de RKK-tv-mis dan ook uit de Friezenkerk in Rome. In het voorafgaande 'Geloofsgesprek' met Leo Fijen vertelde kardinaal Eijk over het komende Ad Limina bezoek. De Nederlandse bisschoppen spraken op 2 december met paus Franciscus in het kader van hun bezoek. Ze werden hartelijk ontvangen in het pauselijk paleis en spraken ruim anderhalf uur met de Heilige Vader. Na afloop kwamen ze geïnspireerd en bemoedigd naar buiten. "Het was een warme, broederlijke ontmoeting," zo typeerde kardinaal Eijk het gesprek.

Tenslotte

Het pastoraal jaarverslag van het Aartsbisdom Utrecht over 2013 getuigt ervan hoe zowel op aartsdiocesaan niveau als op het niveau van de vicariaten en de parochies/PCI-en zeer velen (bestuurders, leden van pastorale teams, vrijwilligers) ook in niet gemakkelijke omstandigheden opnieuw met veel toewijding en enthousiasme een waardevolle bijdrage hebben geleverd aan de verdere opbouw van de Kerk in onze streken, tot verkondiging van het Evangelie. Daar mogen wij God en allen die tot ons aartsbisdom in al zijn geledingen behoren dankbaar voor zijn. Laten wij in deze tijd tussen Pasen en Pinksteren op voorspraak van de Heilige Willibrord, patroon van ons Aartsbisdom Utrecht, bidden dat de Heilige Geest ons allen tot een Helper en Trooster mag zijn en blijven.

Utrecht, 7 mei 2014

Mgr. mr. drs. Th.C.M. Hoogenboom
Hulpbisschop van Utrecht
Vicaris-generaal

www.aartsbisdom.nl